

УДК 687.03:677.027.562.8

КОСЯК Інна Василівна –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри промислової інженерії
та сервісу Національного педагогічного університету імені

М. П. Драгоманова

ORCID ID 0000-0002-2996-1679

e-mail: innakosiak@gmail.com

ГЕРЕСИМЕНКО Наталія Леонідівна –

студентка 4-го курсу Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

e-mail: nataliagereseenko@ukr.net

ТОПЧІЙ Наталія Миколаївна –

студентка 4-го курсу Інженерно-педагогічного факультету
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

e-mail: nata.topchiy@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІК ХУДОЖНЬОГО РОЗПИСУ ТКАНИН У АВТОРСЬКИХ КОЛЕКЦІЯХ ОДЯГУ

(на прикладі виконання дипломних проектів студентів-дизайнерів)

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми.

Аналізуючи ринок виробництва одягу в Україні, можна стверджувати, що для споживачів ХХІ століття характерна швидка і нетривала комунікація в сучасному суспільстві. У зв'язку з цим все більш вираженим стає бажання людини швидко, яскраво і наочно продемонструвати свою індивідуальність, оригінальність у всьому, що її супроводжує в житті: в оформленні житла, в організації відпочинку, в зачісці, в макіяжі і безперечно в одязі. Одним з інструментів комунікації і швидкого обміну інформацією між людьми, на нашу думку, є мода.

Сучасна мода тяжіє до постійного вдосконалення, свободи силуету і невимушеності фасону, поступово витісняє «табу». Сьогодні на противагу моді «під копірку» в своїх перевагах споживач все більше звертається до моди на ексклюзивні речі, що відображають особливі «властивості» свого господаря. Тому, згідно модним тенденціям у дизайні одягу, студенти за спеціальністю 015 Професійна освіта (дизайн одягу), як і видатні дизайнери світової моди, для своїх колекцій одягу створюють авторські малюнки на тканині, використовуючи техніки ручного розпису тканин «холодний» батик та «фунтик».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що висвітленню різних технік художнього розпису на тканині присвячено чимало наукових досліджень Т. А. Арманда, Р. А. Гильман, А. Я. Жолобук, Т. К. Касьян, П. Н. Мусієнка, О. І. Никорак, Т. Г. Печенюк, М. А. Синеглазової, Г. Г. Стельмащук, З. Г. Тараян, М. В. Токар, В. Г. Тріссмана і ряд інших.

Метою статті є висвітлення особливостей технік художнього розпису на тканині, що використовуюються студентами при дизайн-проекуванні авторських колекцій моделей одягу.

Методи дослідження: теоретичні - вивчення і аналіз спеціальної літератури з теми дослідження; емпіричні - спостереження за процесом науково-технічного розвитку, бесіди зі студентами вищих навчальних закладів, доповіді студентів з теми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своїй творчій діяльності як відомі дизайнери, так і початківці звертаються до витоків національних костюмів народів світу. Взнявши за основу силует, художньо-конструктивні елементи народного одягу і декор, дизайнер створює яскраву, неповторну авторську колекцію, яка виражає його індивідуальну творчу концепцію, його бачення перспектив розвитку моди, передбачає створення нових образних рішень з використанням засобів максимальної

художньої виразності, таких, як стилізація, гротеск, контраст, епатаж тощо. Авторськими колекціями можуть бути як колекції високої моди, так і колекції класу «прет-а-порте», представлені визнаними майстрами світу моди та дизайнерами. Основне призначення авторської колекції – формування авторського стилю, демонстрація творчого потенціалу дизайнера [5, с. 271].

Зауважимо, що дизайн-розробка творчої колекції потребує детального аналізу джерела натхнення, як відправної точки та виокремлення його ключових характеристик з подальшим застосуванням в образах моделей колекції. Саме джерело натхнення, як творчий прообраз, є основоположним і визначальним аспектом у формуванні стильових, образно-емоційних і конструктивних характеристик в задуманому автором костюмі [4, с. 70]. При дизайн-проектуванні авторських колекцій одягу творчими джерелами натхнення студентами нашого ВУЗу обрано декоративно-прикладне мистецтво найдавніших цивілізацій Центральної Америки, країн Сходу та багаті традиції орнаментального вишивального мистецтва України.

Варто нагадати, що національна своєрідність, багатство творчої фантазії завжди були характерні для українських вишивок, адже кожному етнографічному району України притаманний своєрідний колорит, а українські вишивки дуже різноманітні і гармонійні за поєднанням кольорів та символів. Орієнтуючись на багаті традиції українського орнаментального вишивального мистецтва, студенти намагаються органічно трансформувати його до художнього розпису тканин - батіку.

Як відомо, тканини, одяг виконують в житті людини не тільки утилітарну функцію, але і емоційну та естетичну. Мистецтво прикрашати тканини прийшло до нас з глибини століть, а художній розпис тканин є одним з найдавніших ремесел Японії, Китаю, Індонезії, Африки [2, с. 3].

Розпис тканини (батик) - це вид декоративно-прикладної діяльності, яка володіє специфічною художньою мовою, унікальність якої полягає в різноманітті змісту декоративного образу. Батик - термін малайзійського

походження, означає «малювати гарячим воском». І термін, і означуване ним поняття, справді, не є українськими. Батикування з'явилося в Україні у 20-х роках минулого століття. Відтоді цей спосіб розпису тканин поступово набув значного поширення [6 с., с 4].

Російська художниця-дослідник Р. А. Гільман, стверджує, що батик з'єднує особливості і художні прийоми багатьох образотворчих мистецтв: акварелі, пастелі, графіки, вітражу, мозаїки, дозволяючи створювати ексклюзивні вироби [1, с. 17].

В сучасному дизайні існує багато прийомів художнього розпису на тканині: техніка «холодного» батику, техніка «гарячого» батику, техніка «вільного» розпису та інші. Тож проаналізувавши зазначені техніки ручного розпису тканин, студентка для декорування авторської колекції «Дерево життя» обрала техніку «холодного» батику.

Це одна з самих популярних і простих технік художнього розпису. Виконується дана техніка, як правило, на тонких шовкових (шовк, шифон, крепдешин, атлас) або бавовняних тканинах (батист, віскоза) за допомогою акрилових фарб.

«Холодний» батик ґрунтується на способі, при якому розпис тканин з усіма формами малюнку, як правило, має замкнутий контур, обведений резервуючою сумішшю. Це надає своєрідного характеру малюнку. Для забезпечення цього методу існують різні види резерву:

- паста для нанесення контурів, каучукоподібна субстанція, виготовлена з молочного соку екзотичних дерев (вона не розчиняється у воді, а стає більш текучою завдяки бензину);

- роз'єднувальні засоби для нанесення контурів, які розчиняються у воді (цей засіб має один суттєвий недолік: він частково розчиняється у фарбі);

- резервуюча суміш із парафіну, бензину, гумового клею та каніфолі, який розчиняється бензином. Для нанесення контурів (резерву) малюнку на

тканину використовують скляні трубочки з заломленим носиком під кутом 135° і резервуаром, розташованим дещо вище її робочої частини. Загнутий кінець трубочки повинен мати тонкі стінки, тому ширина контурів залежить не тільки від величини отвору, але й від товщини трубочки. Заливання фарбою площин роблять ватними тампонами або пензлями різних розмірів, залежно від масштабу малюнку. Нанесення резерву можна повторювати на вже зафарбованих площинах декілька разів. Але більше трьох нанесень резерву недоцільно робити, оскільки, завершивши процес резервування, виріб можна повторно залити фарбою до стану, що відповідає художньому задуму [3, с. 26-27].

Проаналізувавши напрацювання художниць-дислідниць [1-3], ми з'ясували, що техніка «холодний» батик включає в себе чотири основних технічних підходу: «класичний» - створюється методом наведення резервом замкнутих площин - подібно вітражу і розписується в один шар; «багат шаровий» - створюється також подібно вітражу, але при цьому розписується в кілька накладень колірних тонів один на другий; «незамкнута графіка» - розписується без використання замкнутих площин, а навпаки методом розриву резервної лінії і входження кольору одної площини в колір іншої; вільний розпис / «Акварельна техніка» / - розписується по спеціальному покриттю на шовку, без застосування резерву, в акварельній техніці.

Враховуючи вищевикладене, на прикладі однієї моделі з колекції більш конкретно розглянемо послідовність виконання техніки «багат шаровий холодний» батик.

Створення будь-якої «картини» починається з ескізу, і батик не виняток. Виконуємо ескіз на папері, що відповідає розміру «картини». При цьому контури добре промальовуємо фломастером, щоб їх було гарно видно через тканину. В подальшому необхідно натягнути тканину на підрамник за допомогою зажимів, але в першу чергу потрібно гарненько випрати ткани-

ну, оскільки її обробляють спеціальним складом на який фарби не дуже добре лягають. Закріплюємо тканину на підрамник зажимами, гарненько натягуємо (по звуку добре натягнута тканина повинна звучати як барабан). Далі наносимо малюнок на тканину - для цього підкладаємо ескіз під підрамник з тканиною, так щоб було видно малюнок і за допомогою олівця, легкими лініями у напрямку від центру до країв переносимо малюнок на тканину. За допомогою скляної трубочки-«писачка» по контуру малюнка наносимо резерв. Коли резерв нанесено, необхідно почекати поки він добре просохне (близько години) (рис. 1).

Рис. 1 Нанесення контуру малюнку на тканину.

Після резервування контурів починаємо розпис тканини. Та для початку звичайною водою і пензлем перевіряємо міцність контурів. Якщо вода не розтікається за завданий контур, то і фарба не буде розтікатися. Якщо ж є підтйоки то в цьому місці ще раз проходимо контуром. Промальовувати малюнок потрібно з урахуванням світла і тіні, фарбу наносити від світлого відтінку до темного. Зауважимо, що в одному елементі потрібно змішувати не більше трьох фарб (рис. 2).

Рис. 2 Розпис тканини акриловими фарбами.

Залишаємо батик сушитися на добу. Лише після повного висихання його можна зняти, прорасувати і викроїти нашу майбутню модель (рис. 3).

Рис. 3 Модель сукні з авторської колекції «Дерево життя», що розписана за допомогою техніки «холодний» батик.

Не менш цікавим в декорванні тканин та одягу, на нашу думку, є художній розпис в техніці «фунтик». Розпис в техніці «фунтик», ніби імітує

вишивку гладдю, так само, як ниточка до ниточки кладеться у вишиванні, так штрих до штриха кладеться при розпису. Оволодіти «фунтиком» можна набагато швидше і легше ніж вишивкою чи технікою батіка. Людині зовсім не обов'язково бути художником, щоб розписати одяг, чи нанести орнамент на шарф, чи намалювати картину.

Розписані в техніці «фунтик» вироби, можна прати при делікатному режимі в пральній машині, або руками. «Фунтик» надає можливість робити розпис, практично на будь якій поверхні (тканина, дерево, шкіра, скло і навіть камінь...), дає волю уяві [7].

Що ж таке «фунтик»? За тлумачним словником «фунтик» - це маленький пакетик, згорнутий у формі ліечки і наповнений олійною фарбою. Зауважимо, що перед нанесенням малюнку олійними фарбами на тканину, їх потрібно відсорбувати (видавити фарбу на папір та залишити на декілька годин, щоб зайве масло відійшло, а сам барвник трохи підсушився). Особливо це актуально, коли передбачається робота на тонкій світлій тканині. Також для початку роботи, потрібно зробити стільки фунтиків, скільки кольорів потрібно для відповідного малюнку. Наприклад: квітка маку – вона червона, але неможливо одним червоним кольором показати всю глибину і красу цієї гарної рослини. Потрібно зробити декілька відтінків червоного від темного до світлого. Так само із зеленими листочками. Хоча деякі кольори можна змішувати безпосередньо при нанесенні малюнку на тканину (рис. 4).

Рис. 4 Приклад художнього розпису тканини у техніці «фунтик».

Якщо ми наносимо малюнок на одяг, то штрихи потрібно робити як можна тоншими, щоб не накладати товстий шар фарби, так щоб профарбовувати саму тканину, а не накладати фарбу зверху, інакше при пранні вона відпаде. Висихає фарба на тканині приблизно впродовж трьох днів. (рис. 5) [7].

Рис. 5 Моделі суконь з авторської колекції «Second life of denim», що розписана за допомогою техніки «фунтик».

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Старовинні техніки художнього розпису, які використовуються в сучасному дизайні текстилю та одягу в більшості своїй, традиційні, або трансформовані з урахуванням сучасних матеріалів, тенденцій моди і технологій. Вони дозволяють споживачеві на противагу моді «під копірку» створити свій неповторний образ і свій стиль. При проектуванні колекцій одягу сучасні дизайнери, застосовуючи техніки художнього розпису, створюють

авторські, ексклюзивні малюнки на тканині, які вражають своїм різноманіттям, варіативністю, яскравістю фарб.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гильман Р. А. Художественная роспись тканей: учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений. М.: Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2003. 160 с.

2. Жолобук А. Я. Подарки из батика. М.: ООО «Издательство АСТ»; Донецк : «Сталкер», 2004. 78 с.

3. Касьян Т. К. Батик: Навчально-методичний посібник до вивчення курсу «Батик» із дисципліни «Декоративно-прикладне мистецтво» з практикумом у навчальних майстернях для студентів IV курсів у галузі знань 0202 – Мистецтво за напрямом підготовки 6.020205 – Образотворче мистецтво. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2011. 68 с.

4. Колосніченко М. В., Процик К. Л. Мода і одяг. Основи проектування та виготовлення одягу. Навч. Посібник. К.: КНУТД, 2011. 238 с.

5. Пашкевич К. Л., Колосніченко М. В., Фролов І. В. Архітектура як творче джерело дизайн-проекування колекцій одягу складних об'ємно-просторових форм. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. Збірник*. К., 2016. Вип. 43. Ч. 1. 364 с.

6. Печенюк Т. Г. Розпис тканей в Україні (20-і - початок 90-х років ХХ ст.): автореф. ...кан. мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.06 – декоративне та прикладне мистецтво. Львівська академія мистецтв. Львів, 1996. 24 с.

REFERENCES

1. Hylman, R. A. (2003), *Khudozhestvennaia rospys tkanei* [Artistic painting of fabrics] : ucheb. posobyе dlia studentov vyssh. ucheb. Zavedeniyi. Humanyt. yzdat. tsentr VLADOS, Moscow, Russian.

2. Zholobuk, A. Ya. (2004), *Podarky yz batyka* [Gifts from the batik]. ООО «Yzdatelstvo AST», Moscow, Russian; «Stalker», Donetsk, Ukraine.

3. Kasian, T. K. (2011), *Batyk: Navchalno-metodychnyi posibnyk do vyvchennia kursu «Batyk» iz dystsypliny «Dekoratyvno-prykladne mystetstvo» z praktykumom u navchalnykh maisterniakh dlia studentiv IV kursiv u haluzi znan 0202 – Mystetstvo za napriamom pidhotovky 6.020205 – Obrazotvorche mystetstvo* [Batik: Educational and methodical manual for studying the course "Batik" on discipline «Decorative-applied art» with a workshop in educational workshops for students of IV courses in the field of knowledge 0202 - Art in the direction of preparation 6.020205 – Fine Arts]. Vyd. vid. ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho, Cherkasy, Ukraine.

4. Kolosnichenko, M. V. and Protsyk, K. L. (2011), *Moda i odiah. Osnovy proektuvannia ta vyhotovlennia odiahu* [Fashion and clothing. Basics of designing and manufacturing of clothes] : navch. posibnyk. KNUTD, Kyiv, Ukraine.

5. Pashkevych, K. L., Kolosnichenko, M. V. And Frolov, I. V. (2016), *Arkhitektura yak tvorche dzherelo dyzain-proektuvannia kolektsii odiahu skladnykh ob'iemno-prostorovykh form* [Architecture as a creative source of design-designing of collections of clothing of complex volumetric-spatial forms]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Nauk.-tekhn. Zbirny. №43, 1.*

6. Pecheniuk, T. H. (1996), *Rozpys tkanyn v Ukraini (20-i - pochatok 90-kh rokiv XX st.)* [The painting of fabrics in Ukraine (20th and early 90's of XX century)] : avtoref. ...kan. mystetstvoznavstva za spetsialnistiu 17.00.06. Lvivska akdemiia mystetstv, Lviv, Ukraine.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КОСЯК Інна Василівна – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри промислової інженерії та сервісу Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Коло наукових інтересів: професійна підготовка майбутніх педагогів професійного навчання.

ГЕРАСИМЕНКО Наталія Леонідівна – студентка 4-го курсу Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова

Коло наукових інтересів: сучасні техніки художнього розпису тканин.

ТОПЧІЙ Наталія Миколаївна – студентка 4-го курсу Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Коло наукових інтересів: сучасні техніки художнього розпису тканин.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ

КОСЯК Инна Васильевна – доцент, кандидат педагогических наук, доцент кафедры промышленной инженерии и сервиса Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова

Круг научных интересов: профессиональная подготовка будущих педагогов профессионального обучения.

Герасименко Наталья Леонидовна – студентка 4-го курса инженерно-педагогического факультета Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова

Круг научных интересов: современные техники художественной росписи тканей.

ТОПЧІЙ Наталья Николаевна – студентка 4-го курса инженерно-педагогического факультета Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова.

Круг научных интересов: современные техники художественной росписи тканей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Inna Kosiak – associate professor, candidate of pedagogical sciences, associate professor of the department of industrial engineering and service of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov.

A range of scientific interests: professional training of future teachers of professional training

Natalia Herasimenko – is a student of the 4th year of the Engineering and Pedagogical Department of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov.

A range of scientific interests: modern techniques of artistic painting of fabrics.

Natalia Topchiy – is a student of the 4th year of the Engineering and Pedagogical Department of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov.

A range of scientific interests: modern techniques of artistic painting of fabrics.

КОСЯК Інна Василівна, ГЕРЕСИМЕНКО Наталія Леонідівна, ТОПЧІЙ Наталія Миколаївна. ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІК ХУДОЖНЬОГО РОЗПИСУ ТКАНИН У АВТОРСЬКИХ КОЛЕКЦІЯХ ОДЯГУ (на прикладі виконання дипломних проектів студентів-дизайнерів)

Анотація. Статтю присвячено проблемі використання технік художнього розпису тканин, які на противагу моді «під копірку», дозволяють сучасним дизайнерам одягу створити авторські, ексклюзивні малюнки на тканині, а в подальшому урізноманітнити асортимент продукції, що випускається. Проведено аналіз технік сучасного художнього розпису тканин. Охарактеризовано техніки художнього розпису «холодний» батик та «фунтик». Розглянуто послідовність виконання техніки «холодний» батик у декорванні моделей одягу авторської колекції «Дерево життя» та послідовність виконання техніки «фунтик» у декорванні моделей одягу авторської колекції «Second life of denim». Авторські колекції моделей одягу розроблені і виготовлені студентами спеціальності 015 «Професійна освіта» (дизайн одягу) Інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Ключові слова: дизайн одягу, «холодний» батик, фунтик, авторська колекція, мода.

КОСЯК Инна Васильевна, ГЕРЕСИМЕНКО Наталья Леонидовна, ТОПЧИЙ Наталья Николаевна. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНИК ХУДОЖЕСТВЕННОЙ РОСПИСИ ТКАНЕЙ В АВТОРСКОЙ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ (на примере выполнения дипломных проектов студентов-дизайнеров)

Аннотация: Статья посвящена проблеме использования техник художественной росписи тканей, которые в противовес моде «под копірку», позволяют современным дизайнерам одежды создать авторские, эксклюзивные рисунки на ткани, а в дальнейшем разнообразить ассортимент выпускаемой продукции. Проведен анализ техник современного художественной росписи тканей. Охарактеризованы техники художественной росписи «холодный» батик и «фунтик». Рассмотрены последовательность выполнения техники «холодный» батик в декорировании моделей одежды авторской коллекции «Дерево жизни» и последовательность выполнения техники «фунтик» в декорировании моделей одежды авторской коллекции «Second life of denim». Авторские коллекции моделей одежды разработаны и изготовлены студентами специальности 015 «Профессиональное образование» (дизайн одежды) Инженерно-педагогического факультета Национального педагогического университета имени М. П. Драгоманова.

Ключевые слова: дизайн одежды, «холодный» батик, фунтик, авторская коллекция, мода.

Inna KOSIAK, Natalia HERESIMENKO, Natalia TOPCHIIY USE AN ART TECHNIQUE OF FABRIC PAINTING IN THE AUTHOR'S COLLECTION OF CLOTHES (by the example of the students-designer' graduation projects)

Abstract: In contrast to bulk fashion modern designers in the design of collections of clothes tend to diversify the range of garments, using handpainted in batik technique, creating original, exclusive designs on fabrics which are striking in their variety, variations, bright colors.

Batik is a textile art used to print or decorate the fabric. It is one of the ancient yet consistent styles of designing or printing the fabric. Batik is an ancient art in which melted wax is applied in intricate designs on fabric which is then dyed and the wax is removed, leaving the design area the color of the fabric. Artists in Indonesia, India, Africa, China and many other parts of the world have created beautiful batik fabrics that are unique to the materials, symbols and ideas of their own culture. Batik designs are highly influenced by the cultural heritage and are becoming more widespread boosted by the dynamic development of technology, aesthetics. Batik is believed to be originated from India or China which was later was also known as Javanese art in Indonesia. The creation of batik is a three-stage process of waxing, dyeing and de-waxing ie removing the wax. There are also several sub-processes like preparing the cloth, tracing the designs, stretching the cloth on to the frame, waxing the area of the cloth that does not need dyeing, preparing the dye, dipping the cloth into the dye.

The painting technique of «Funtik», as an imitating the embroidery with a flatwork, just as the thread to the thread puts in embroidery, so the stroke to the stroke puts in painting. To master the «Funtik» can be much faster and easier than embroidery or batik technique. It's does not need to be an artist for painting clothes, or put ornaments on a scarf, or draw a picture. The «Funtik» technique painting can be washed on the delicate cycle in a washing

machine or by hands. «Funtik» gives the opportunity to make a painting, practically any surface (fabric, wood, leather, glass, and even stone ...), gives your imagination free rein.

Keywords: *clothing design, «Cold» batik, funtik, author's collection, fashion.*